

КРЫМСКИЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК УКРАИНЫ
И МИНИСТЕРСТВА ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ

ТАВРИЧЕСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. В. И. ВЕРНАДСКОГО

МЕЖВУЗОВСКИЙ ЦЕНТР "КРЫМ"

ISSN 1562-0808

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 218
2011 г.

**ТАВРИЧЕСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
им. В.И. ВЕРНАДСКОГО**

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
КУЛЬТУРА НАРОДОВ ПРИЧЕРНОМОРЬЯ

ISSN 1562-0808

Журнал зарегистрирован 2 марта 2004 года Государственным комитетом по телевидению и радиовещанию Украины серия КВ № 8491 и ВАК Украины : *исторические, философские науки и культурология* - перечень № 1-05/1 от 10.02.2010 г.;
географические науки - перечень № 1-05/4 от 26.05.2010 г.;
экономические науки - перечень № 3-05/6 от 06.10.2010 г.;
филологические науки - перечень № 1-05/1 от 26.01.2011 г.

Редакционный совет журнала

Толочко П.П. - председатель
Багров Н.В. - научный консультант

Катунин Ю.А. - главный редактор
Берестовская Д.С. - зам. главного редактора

Исторические науки

Айбабин А. И.
Ганкевич В.Ю.
Непомнящий А.А.
Толочко П.П.
Турченко Ф.Г.
Урсуд.П.
Филимонов СБ.
Шевелев С. С.

Философские науки

Бабинов Ю.А.
Кальной И. И.
Лазарев Ф.В.
Назарова Э.
Николко ВН.
Рыскельдиева Л. Т.
Чигрин В.А.
Шоркин А.Д.

Филологические науки

Богданович Г.Ю.
Борисова Л. М.
Голосова Т.М.
Гуменюк В.И.
Меметов А.М.
Новикова М.А.
Орехова Л.А.
Петренко А.Д.
Прадед Ю.Ф.
Рудяков А.Н.
Соколовская Ж. П.
Чумаченко А.А.
Эмирова А. КИ.

Культурология

Баканурский А. Г.
Берестовская Д. С.
Гоива О.А.
Катунин Ю.А.
Овчинникова А.П.
Тарасенко О.А.
Червоная СМ.
Швецова А.В.

Географические науки

Багров Н.В.
Боков В.А.
Вахрушев Б.А.
Дергачев В.А.
Никитина М.Г.
Олиферов А.Н.
Пистун Н.Д.
Позаченюк Е.А.
Топчиев А.Г.
Щищенко П.Г.

Экономические науки

Адаманова З.О.
Бабенко А. Г.
Ефремов А.В.
Клим чу к СВ.
Крамаренко В.И.
Нагорская М.Н.
Наливайченко СП.
Подсолонко В.А.
Подсолонко Е.А.
Топиха В.И.
Цёхла С.Ю.
Чепурко В.В.
ШвецИ.Ю.

EOS

гасова

гчил

СРУШЕВ

не Гиди і
1КЕВИЧ

юсоал

М. U L M M

Ш\

л Лити

ІГНЮК

Редакционная коллегия журнала

Катунин А.Ю. - ответственный секретарь
Строгина Ю.В. - технический редактор
Ядрова Г.В. - редактор электронной версии

Турецкая редакция: Кырымлы Хакан - редактор
Болгарская редакция: Назарова Эрика - редактор

МОЕ

© Компьютерная верстка: Катунин А.Ю.

© Художник: Шевчук В.Г.

Статьи в журнале публикуются на русском, украинском, крымскотатарском, английском и других языках ^

*Перепечатка допускается с разрешения редакции, ссылка на журнал
«Культура народов Причерноморья» обязательна.*

Позиция авторов публикаций может не совпадать с точкой зрения редакционной коллегии и редакционного совета журнала.

Издается по решению НТС Крымского научного центра НАН Украины и Министерства образования и науки Украины, протокол № 2 от 12 мая 2011 года.

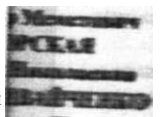
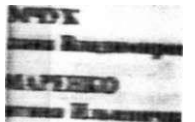
Сдано в набор 06.12.2011 г. Подписано в печать 23.12.2011 г. 8,5 усл. печ. л. Тираж 300 экз.

Адрес: 95007. Украина, Симферополь, ул. Проспект Вернадского, 4, к. 125, тел. (0652) 63-75-64

E-mail: cnp_magazine@mail.ru

Электронная версия: www.nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/index.htm

© Межвузовский центр «Крым»

Клочан В.В.
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ
УДК 338.41

Постановка проблеми. Як і в інших країнах світу, з боку українських селян, зокрема, влась особистих селянських господарств, фермерів, підприємств різних форм власності та господарюв динамічно зростає попит на спеціальну інформацію та нові знання в сфері аграрного виробництва, ресурсного забезпечення та збуту виробленої продукції. Утвердилося розуміння того, що в умовах ринк економіки та конкуренції немає місця для неефективної, неприбуткової діяльності. Тому одним із зав' держави в аграрній сфері економіки стало надання допомоги у формуванні сільськогосподарсьш товаровиробника, озброєного новітніми знаннями, сучасними технікою, технологіями для підвмще конкурентоспроможності та прибутковості виробництва, підвищення рівня життя сільського населення.

Стан вивчення проблеми. Питання інформаційно-консультаційного забезпечення агропромислс виробництва знаходяться в полі зору науковців та досліджувались в роботах Андрійчука Біттера О.А., Бугуцького О.А., Гайдучького П.І., Дем'яненка М.Я., Долішнього М.І., Лузана Н Макаренка П.М., Мельника Л.Ю., Рижука С.М., Саблука П.Т., Шпичака О.М., Юрчишина В.В. та баг інших. Разом з тим, не всі аспекти цієї проблеми всебічно досліджені. На деяких з них, а саме особливостях формування системи організаційно-економічних відносин інформаційно-консультаційя забезпечення ми й акцентуємо увагу.

Завдання і методика досліджень. Мета досліджень полягає у визначенні проблем сучасного розвн системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери в Україні. Теоретичною методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчч економічних процесів; монографічний; законодавчі, нормативно-правові акти.

Стан вивчення проблеми. Важливою складовою формування та розвитку системи інформації консультаційного забезпечення аграрної сфери постає прийняття Закону України сільськогосподарську дорадчу діяльність" та дієва підтримка державою сільськогосподарських дора служб. Це реальний крок на шляху досягнення зазначеної мети, бо високий рівень соціально-економічь розвитку села є головною умовою продовольчого та сировинного забезпечення країни, її економічної- політичної незалежності.

Становлення в Україні сучасної сільськогосподарської дорадчої діяльності в цілому відбуваєть рамках загальносвітових тенденцій і особливостей розвитку цього явища. І хоча на даний час в інтерес до цього суспільно-економічного феномену дещо згас, дорадництво продовжує залишат важливим інструментом поширення інформації, надання консультацій та знанневих пс сільськогосподарським товаровиробникам та жителям сільської місцевості. На сьогодні сільськогосподарські інформаційно-консультаційні структури у формі дорадт-ських служб стве практично в кожному регіоні держави. В багатьох випадках дорадництво заявило про себе як про важль структурний елемент системи інформаційного обслуговування сільського господарства.

Дорадчі організації різних регіонів об'єднуються з метою злагодження та координації інформації консультаційної роботи. Відповідно Навчально-координаційний центр сільськогосподарських дора служб та Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України виступають в яке елементів офіційної системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери. Соціаль економічна вагомість цих складових та ключові позиції в інформаційно-консультативному забезпече аграріїв в провідних країнах світу служить аргументом на потребу поглибленого дослідження даного яв» у вітчизняній аграрній виробничо-господарській діяльності.

Сучасним періодом становлення та розвитку дорадчих служб можна вважати другу половину років, коли Україна безповоротно стала на шлях переходу до ринкових механізмів господарював реформування земельних відносин та сільськогосподарських підприємств. Саме в цей час виникла велі кількість фермерських та особистих селянських господарств, нових реформованих підприємств ринков типу, значна частина яких потребували сільськогосподарських знань, ринкової інформації тощо. У ць періоді можна виділити декілька етапів:

- створення дорадчих служб в різних регіонах України;
- створення Всеукраїнської громадської асоціації дорадчих служб;
- формування законодавчої бази дорадчої діяльності.

Становлення сільськогосподарського дорадництва було започатковане за підтримки міжнародн співтовариства, зокрема країн Європейського Союзу та Північної Америки. Перша суча сільськогосподарська дорадча служба в Україні почала формуватися у 1995 р. на Львівщині, коли фахі Центру приватизації та аграрної реформи обласної державної адміністрації, спільно з експерт Європейської Комісії, вибудували у формі проекту міжнародної технічної допомоги модель створення І функціонування нової для тодішнього аграрного сектору і селян структури.

Сьогодні можна стверджувати, що сільськогосподарське дорадництво як організаційна складе інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери в Україні відбулося. Станом на 2011 рік г 30 сільськогосподарських дорадчих служб функціонують у 22 областях нашої держави, як незалея неурядові структури. Вони об'єднані у всеукраїнську громадську організацію - Національну асоіаіа сільськогосподарських дорадчих служб України.

Виходячи з такого різноманіття запропонованих моделей та беручи до уваги історичний досвід, конкретні реалії (ментальність державних чиновників і керівників реформованих аграрних підприємств, постійний брак державного фінансування, стан аграрної науки і освіти тощо) в процесі створення сільськогосподарських дорадчих служб в Україні за основу взято модель Львівської аграрної дорадчої служби, яка акумулює досвід розвинутих країн. В основу її формування було покладено такі три основні принципи:

- приватні засади функціонування і державна підтримка через відповідні урядові програми, в тому числі регіональні і місцеві;

- незалежність у прийнятті рішень щодо надання порад сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню, яка базується на взаємній довірі та партнерстві;

- тісна співпраця з аграрними закладами освіти та науковими установами з питань навчання, досліджень і передачі НОУ-ХАУ споживачам дорадчих послуг, а також органами державної влади і місцевого самоврядування, громадськими професійними об'єднаннями в аграрному секторі з питань формування пріоритетності надання тих чи інших послуг відповідно до запитів товаровиробників, участь у формуванні аграрної політики, підготовці нормативно-правових актів з цих питань тощо.

Реалізація даних принципів в прикладному плані дає підстави для твердження, що дорадчі служби вступають в якості інтегруючого елементу, що формує єдність та створює цілісності системи інформаційно-консультативного забезпечення аграрної сфери, пов'язуючи між собою всіх її учасників.

Головною метою сільськогосподарських дорадчих служб, як і в інших країнах, є поширення та провадження у виробництво сучасних досягнень науки, техніки і технологій, надання сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню дорадчих послуг з питань менеджменту, маркетингу, застосування сучасних технологій, розвитку соціальної сфери села, підвищення рівня знань та вдосконалення практичних навичок прибуткового господарювання сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення.

Проте особливість діяльності дорадчих служб на сучасному етапі полягає у вирішенні не лише цих ^юблем. Тут йдеться про створення інфраструктури аграрного ринку, формування маркетингової мережі ябуту сільськогосподарської продукції від товаровиробника до споживача через сільські кооперативи, районні кооперативні агроторгові доми, оптові ринки (плодоовочеві, продовольчі), аукціони живої худоби і огниці, товарні і ф'ючерсні біржі, переробні підприємства, роздрібну торгівлю, заклади харчування тощо.

\ Важливий напрямок дорадницької діяльності - сприяння товаровиробникам, особливо селянським і фермерським господарствам, у доступі до кредитних ресурсів, в тому числі через створення кредитних пілок та кооперативних банків. Великі сільськогосподарські підприємства також потребують порад у рианотовці бізнес-планів для отримання кредитів у комерційних банках.

Сприяння селянам у розвитку несільськогосподарського підприємництва у сільській місцевості, *фішення проблеми зайнятості сільського населення, в тому числі шляхом поширення сільського зеленого Пуризму.

Консультації з юридичних питань щодо отримання своїх земельних і майнових паїв у власність, родажу чи не продажу землі та документального оформлення даного акту, ефективного використання аїельної та майнової власності, реструктуризації сільськогосподарського підприємства, диверсифікації їх робничо-господарської діяльності тощо.

Це далеко не всі проблемні реалії сьогодення українського села і в цьому якраз полягає особливість вільності українських сільськогосподарських дорадчих служб як елементу системи інформаційно-инсультаційного забезпечення аграрної сфери у процесі її пореформеного розвитку.

Формування мережі інформаційно консультативних центрів в Україні є пріоритетним напрямком Ігржавної аграрної політики. На практиці, в ретроспективі розвитку інформаційних систем в Україні. Бвзвиток останніх був забезпечений організаційними формами, що несуть назву «дорадчі служби».

В Україні перший центр інформаційно-консультативного обслуговування селян був створений на •вчатку 90-х років минулого століття у смт. Заліщики Тернопільської області. У 1995 р. з метою поширення Іваюго досвіду був задіяний проект технічної допомоги за програмою ТАСІС Європейського Союзу, •ипрацювання базової моделі служби розповсюдження інформації і нових знань серед •всьькогосподарських товаровиробників та жителів сільської місцевості проводилося на прикладі •ннвської області. З 1998 р. проект розпочав діяльність, а в 2000 р. його було визнано найуспішнішим **Веред** проектів програми ТАСІС в Україні. Починаючи з червня 2000 р. Львівська аграрна дорадча служба з •ютральним офісом у м. Львів та 5 районними офісами у Буську, Городку, Дрогобичі, Стрию, Кам'янці-Івчкській розпочала свою діяльність. Сільськогосподарські товаровиробники Львівщини позитивно оцінили Вботу дорадчої служби і нині їм важко уявити своє ефективне функціонування без консультацій, •рмонстрацій та інформаційного забезпечення, що надає дорадча служба.

У справу формування дорадництва в Україні суттєвий внесок зробили також окремі країни. Так, в 1995 В в рамках проекту технічної допомоги з боку Уряду Великобританії у м. Донецьк був створений Ярорматійно-консультативний центр з реформування КСП і приватизації землі. В 1998 р. на базі цього Впру розпочало роботу державне підприємство координаційний центр "ДонецькАгроРеформа", в тому ж НЕп розпочався новий проект Уряду Великобританії "Служба підтримки сільських підприємств". У 2000 р. •і базі цих двох структур була створена дорадча служба "Донецькагроконсалт". Сьогодні Івнеськагроконсалт" - це товариство з обмеженою відповідальністю з п'ятьма районними дорадчими Нісами, яке ефективно надає дорадчі послуги, у тому числі платні.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

В Одеській області технічна допомога Уряду Великобританії розпочала свою діяльність з травня 1998 р. в рамках проекту реорганізації великих сільськогосподарських підприємств. Крім консультацій щодо реформування КСП та реорганізації виробничої структури підприємств надавались консультації агробізнес-менеджменту, бізнес-планування, економічного аналізу. Пізніше, 1 грудня 1998 р., на базі проекту було створене приватне підприємство "Консалтагро", яке здійснювало проект технічної допомоги Міністерства Великобританії у справах міжнародного розвитку в Одеській області "Проект підтримки сільськогосподарських підприємств та сільського населення". Нині ПП "Консалтагро" укомплектовано висококваліфікованими спеціалістами, які надають консультації з питань організації агропромислового виробництва, передових технологій сільського господарства, вирішення питань соціальної інфраструктури села та надають ринкову інформацію щодо сільського господарства.

Починаючи з 2002 р. Міністерство Великобританії у справах міжнародного розвитку розпочало новий проект технічної допомоги "Програма підвищення рівня життя сільського населення", в якому ключове місце займає розвиток дорадчих служб у Донецькій, Київській та Одеській областях.

Створення дорадчої служби у Вінницькій області розпочалося в 1996 р. за тісної підтримки. Університету штату Луїзіана. В жовтні 1998 р. в області було розпочато реалізацію проекту технічної допомоги Агентства з міжнародного розвитку США по створенню Центру навчання та підтримки приватних сільгосптоваровиробників. Сьогодні за підтримки цього проекту у Вінницькій області створено дорадчі осередки з консультантами у кожному районі. Після цього Агентство поширило свою діяльність та досвід Вінниччини на Хмельницьку та Черкаську області [109, с.73].

В рамках адміністративної реформи у грудні 1999 р. Указом Президента України "Про зміни структури центральних органів виконавчої влади" було утворено Міністерство аграрної політики України, структурою якого була проведена імплементація управління сільськогосподарськими дорадчими службам. На управління покладалась функція з координації становлення та розвитку сільськогосподарських дорадчих служб в Україні, їх законодавчого та нормативно-правового забезпечення.

На сьогодні міністерством розроблено проект Закону України "Про сільськогосподарську дорадчу діяльність", який схвалений на засіданні Уряду України та знаходиться на розгляді у Верховній Раді України.

Головною метою прийняття Закону України "Про сільськогосподарську дорадчу діяльність" є врегулювання відносин, пов'язаних з сільськогосподарською дорадчою діяльністю та створення умов адекватного розвитку системи сільськогосподарських дорадчих служб в Україні.

Проект Закону передбачає державну підтримку сільськогосподарської дорадчої діяльності шляхом фінансування виключно соціально-необхідних послуг, перелік яких буде визначатись програмою сільськогосподарської дорадчої діяльності.

Соціально-необхідні дорадчі послуги, це ті послуги, які в даний момент розвитку сільського господарства є нерентабельними в силу певних причин, їх не можна знайти на ринку дорадчих послуг, аж Держава зацікавлена в тому, щоб сільськогосподарські товаровиробники та сільське населення отримували їх, що сприятиме збільшенню доходів сільського населення та розвитку сільської місцевості. Це стосується:

висвітлення загальної інформації через підготовку та трансляцію відео, аудіосюжетів а також через випуск брошур, інформаційних листків, бюлетенів тощо;

навчання сільського населення шляхом проведення семінарів, тренінгів, днів поля з різних питань технологічного, економічного, юридичного, організаційного характеру;

- втілення програм для розвитку дітей та молоді села тощо.

Прикладом соціально-необхідних дорадчих послуг може бути: інформація про аграрну політику держави; допомога в створенні кредитних спілок, обслуговуючих кооперативів, сільськогосподарської оптової ринків; створення третейських судів; підтримка несільськогосподарських видів бізнесу на селі (зелений туризм, ремесло, сфера обслуговування тощо); створення та експлуатація громадських пасовищ. Все це сприятиме вирішенню проблем зайнятості сільського населення. Характер соціально-необхідних дорадчих послуг може змінюватись в залежності від розвитку сільського господарства та суспільства.

Висновок. В становленні системи інформаційно-консультативного забезпечення аграрної сфери для розвитку сільськогосподарського дорадництва як відносно нового для України формату в цій сфері, вже зроблено:

- запроваджено професійне навчання сільськогосподарських дорадників за програмами базової підготовки на замовлення Мінагрополітики, дорадчих служб та їх Національної асоціації;
- розроблено та затверджено навчальні програми за спеціальністю „сільськогосподарський дорадник“;
- створено умови для підвищення кваліфікації сільськогосподарських дорадників, експертів-дорадників та викладачів вищих навчальних закладів, які реалізують відповідні навчальні програми.

Джерела та література:

1. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості : аналіт. доп. Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. - К. : НІСД, 2010. - 64 с.
2. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку / Л. О. Терещенко, І.І. Матієнко-Зубенко. - К. :КНЕУ, 2004.- 187 с.
3. Закон України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки": [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://search.ligazak.on.ua/1_cloc2.n5Г/1тк1/Л50МЫ001.Бп!